

TURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI IQTISODIYOTDAN FOYDALANISH

Ибрагимова Сауле Орынбаевна.

Нукус инновацион Институту

Финанс хам бухгалтерия есабы кафедрасы оқытыушысы

***Annotatsiya.** Ushbu maqolada hozirgi paytda tezkorlik bilan rivojlanayotgan turizm sohasi va unda raqamli iqtisodiyotni qo'llash hamda uning infratuzilmasi tavsiflangan bo'lib, unda turizm raqamli iqtisodiyotning asosi bo'lgan muammolar bilan bog'liq masalalar, raqamli iqtisodiyotga o'tish mexanizmi haqida bir qancha ma'lumotlar berilgan.*

***Tayanch iboralar:** raqamli iqtisodiyot, texnologiya, turizm sohasi, innovatsion, tizim, internet, axborot, turizm elektron tarmoqlar, turizm elektron mahsulot, xizmatlar, servis.*

Zamonaviy sharoitda turistik xizmatlar iste'molchilarining xulq-atvori doimiy ravishda o'zgarib bormoqda, umidlar o'sib bormoqda, tobora ko'proq dolzarb ma'lumotlar talab qilinadi; hukumatlar va korxonalar, o'z navbatida, yangi marketing kanallarini yaratishga, biznes jarayonlarini avtomatlashtirishga va ekotizimlarni shakllantirishga majbur.

Turizm mamlakatda iqtisodiy o'sish va aholi bandligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadigan asosiy iqtisodiy faoliyat turidir, chunki u iqtisodiyotning transport, mehmonxona va restoran xizmatlari, savdo, qurilish, iste'mol tovarlari va ko'plab kabi asosiy tarmoqlariga katta ta'sir ko'rsatadi.

Bundan tashqari, turizm biznes yoki dam olish maqsadida ko'proq sayohat qiladigan fuqarolar hayotining tobora muhim jihatiga aylanib bormoqda. Mamlakatdagi madaniy va tabiiy merosga, shuningdek, an'analar va zamonaviy madaniyatga ta'sir ko'rsatadigan faoliyat turi sifatida turizm O'zbekistonning iqtisodiy o'sishi va barqaror rivojlanishi uchun imkoniyat yaratadi.

Shu bilan birga, iqtisodiyotning turizm sohasining innovatsion faoliyatini o'rganishga etarlicha e'tibor berilmaydi, korxonalar faoliyatining o'ziga xos xususiyatlari va mintaqaviy xususiyatlar to'liq hisobga olinmaydi. Innovatsion faoliyatni boshqarish muammolari alohida elementlar bo'yicha ko'rib chiqiladi va unita'minlash uchun barcha vazifalarni hisobga olmaydi. Mavjud ishlar innovatsiyalarni boshqarishning individual muammolariga umumiy yondashuvlar darajasida boshqaruvning nazariy va uslubiy jihatlarini ochib beradi. Innovatsiyalarni boshqarish mexanizmi va turizm sohasidagi korxonalarining innovatsion rivojlanishini boshqarish tizimini shakllantirish bilan bog'liq muammolarning aksariyati hali ham to'liq haletilmagan. Ushbu muammolarni nazariy va uslubiy echimiga bo'lgan ehtiyoj tadqiqotning maqsad va vazifalarini belgilab berdi.

Shuningdek, turizm O'zbekistonning dunyoda nufuzini mustahkamlash, qadriyatlarimizni shakllantirish va ko'p asrlik madaniy almashinuv, tillar xilmaxilligi va bunyodkorlik samarasi bo'lgan mamlakat jozibadorligini oshirishga hissa qo'shishning muhim vositasidir.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28 yanvardagi "2022-2026-yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-son Farmoniga binoan 2022-2026 yilgacha bo'lgan davrda "Milliy iqtisodiyotni jadal rivojlantirish va yuqori o'sish sur'atlarini ta'minlash" nomli ustuvor yo'nalishi 16 ta maqsadni o'z ichiga olgan.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida axborot-kommunikatsiya muhiti, avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari va platformalariga yangi talablar shakllantirilmoqda. Yagona axborot makonini shakllantirish jamiyatning davlatning ijtimoiy-iqtisodiy sohalariga yo'naltirilgan sifatli va aniq axborot olishga bo'lgan talablarini hisobga olgan holda amalga oshirilmoqda.

Turizm industriasini axborot bilan ta'minlash turizm faoliyati to'g'risidagi ma'lumotlar bazasi va uni qayta ishlashga mo'ljallangan, tarmoqning samarali faoliyatini ta'minlaydigan ixtisoslashtirilgan axborot texnologiyalarining yig'indisidir.

Raqamlashtirish vositalaridan foydalanish mijozga real vaqt rejimida turistikkorxonani va mehmonxonani mustaqil tanlash, turistik mahsulot haqida kerakli ma'lumotlarni topish, xizmatlar narxlarini solishtirish va xarid qilish imkoniyatini beradi. Xizmatlardan foydalanish kechayu kunduz bo'lishi muhimdir.

Turizm sanoatining raqamli ekotizimi ochiq axborot texnologiyalari infratuzilmasi bo'lib, iste'mol, muvofiqlashtirish va biznes sektorlari o'rtasidagi hamkorlik uchun asos bo'ladi. Raqamli iqtisodiyotning har qanday tarmog'i kabi turizm sanoati ham bilim iqtisodiyotiga asoslanadi. Turizmning raqamli ekotizimida bilim tashuvchisi semantik yadro bo'lishi kerak, uni qo'llab-quvvatlash va rivojlantirish eng muhim va ilm-fanni talab qiladigan jarayondir. Mintaqaviy turizmni raqamlashtirish salohiyati bevosita muayyan sub'ektning moliyaviy va texnologik imkoniyatlariga bog'liq. Bizning fikrimizcha, turizm industriyasini raqamli o'zgartirish uchun ba'zi asosiy vositalarni alohida ta'kidlash lozim.

Mintaqaviy turizmni raqamlashtirish salohiyati bevosita muayyan sub'ektning moliyaviy va texnologik imkoniyatlariga bog'liq. Bizning fikrimizcha, turizm industriyasini raqamli o'zgartirish uchun ba'zi asosiy vositalarni alohida ta'kidlash lozim.

Qoidaga ko'ra, turistik xizmatlar iste'molchilari xaridni rejalashtirish va amalga oshirishda bir nechta ma'lumot manbalariga tayanadilar, bu esa mijoz bilan uzluksiz va uzluksiz ma'lumot almashish uchun turli xil aloqa kanallarini yagona tizimga birlashtirish zarurligini ko'rsatadi.

Yagona turistik axborot maydoni - bu turizm bozorining barcha ishtirokchilari o'rtasida axborot o'zaro aloqasi, turistik mahsulotni shakllantirish, shuningdek, uni keyinchalik reklama qilish va sotish maqsadida yaratiladigan, ko'chiriladigan va iste'mol qilinadigan kommunikatsiyalar majmui yakuniy iste'molchi.

Potensial iste'molchilar bilan muloqot qilishning markaziy platformalaridan biri bu veb-saytdir. Veb-sayt yaratish sohasidagi tendentsiyalar

juda tez o'zgarib turadi, shuning uchun veb-dizaynerlar uchun ba'zan "modadan xabardor bo'lish" juda qiyin. Iste'molchilar esa, o'z navbatida, turistik tashkilotlarning saytlari imkon qadar ma'lumotli, sodda va harakat qilish uchun qulay bo'lishini kutishadi.

Turizm industriyasini raqamli transformatsiya qilishning asosiy vositalari Axborotning mavjudligini oshirishga qaratilgan texnologiya bu chatbotlar va ularni shakllantiruvchi sun'iy intellektidir. Chatbotlar inson aralashuvisiz doimiy ravishda ma'lumotlarni saralash va iste'molchilar so'rovlariga tezkor javob berish imkonini beradi. 24/7 sayohat boti iste'molchilarning vaqtini tejashga, sayohatlarini boshidan oxirigacha tashkil etishga yoki tanlash uchun variantlarni taklif qilishga yordam beradi. Haqiqiy hayot tajribasini virtual haqiqat bilan to'ldirilgan raqamli bilan birlashtirish tendentsiyasi tobora kuchayib bormoqda. Ko'p miqdordagi sayohat tajribasiga ega bo'lgan iste'molchi o'zi qiziqqan narsaning bir qismiga aylanib, ulardan ko'proq narsani olishga intiladi. Odamlar taassurotlarni sotib olishga tayyor, shuning uchun ularga hissiyotlar va his-tuyg'ular bilan birgalikda ma'lumot taklif qilish kerak.

Virtual haqiqat sayyohning mehmonxona, muzey yoki sayyohlik maskani bo'lishidan qat'i nazar, u tashrif buyurishni xohlagan joyda mavjudligi effektini yaratishga imkon beradi. Kengaytirilgan haqiqat - bu virtual haqiqatga o'xshash texnologiya bo'lib, u insonning real idrok etuvchi dunyosini oshirishni o'z ichiga oladi. Uning asosiy afzalligi - foydalanuvchilar uchun nisbatan arzonligi. Agar sayyohning telefoni yoki plansheti doimiy ravishda internet tarmog'iga ulangan va maxsus dasturiy ta'minotga ega bo'lsa, real vaqt rejimida o'zi turgan joy haqida ko'proq ma'lumot olish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Turizmni rivojlantirishni davlat tomonidan tartibga solish va qo'llab-quvvatlashning asosiy mexanizmi ular asosida ishlab chiqilgan turizmni rivojlantirishning respublika va maqsadli shahar dasturlari hisoblanadi. Shunday qilib, turizm sohasidagi innovatsion faoliyat yangi yoki mavjud mahsulotni yaratish, transport, mehmonxona va boshqa xizmatlarni yaxshilash, yangi bozorlarni o'zlashtirish, ilg'or axborot va telekommunikatsiya texnologiyalarini

va tashkiliy va boshqaruv faoliyatining zamonaviy shakllarini joriy etishga qaratilgan.

Xulosa o'rnida, mintaqaviy turizmni rivojlantirishni rejalashtirish jarayoniga raqamli iqtisodiyot vositalarini joriy etish muhimligi va zarurligini tasdiqlaydi. Raqamli texnologiyalarni keng joriy etish sharoitida turizm faoliyati texnologik jihatdan takomillashtirilmoqda, bozorning barcha ishtirokchilarini birlashtira oladiganturizm industriyasining raqamli ekotizimini yaratishga urinishlar olibborilmoqda. Raqamli iqtisodiyot turizm korxonalarining potentsial yangi shakllarini yaratish imkoniyatini yaratadi. Kadrlar infratuzilmasi sohasida ham jiddiyo'zgarishlar bo'ladi. Ijtimoiy hayotimiz va sayyohlik faoliyatimiz tobora texnologik tus olmoqda, jahon turizmi sohasida yangi yagona axborot makoninishakllantirmoqda, axborot bilan ta'minlash va turizmni boshqarish tizimi ishlabchiqilmoqda

ADABIYOTLAR.

1. «O'zbekiston Respublikasida ekologik turizmni rag'batlantirish chora-tadbirlari to'g'risida» 21-sonli Prezident qarori 12.01.2024 PQ-21
2. Porter M. (2001) Competition Moscow: Publishing House Williams. -P. 207
3. Шкежев, Р.Х. (2012) Стратегическое управление взаимодействием субъектов Интеграционных структур региональной экономики / Р. Х. Шкежев // Региональная Экономика и управление: электронный научный журнал. № 2 (30)
4. К.Т.Каленов Turistik klasterler. / Oqiw qollanba./ – NOKIS: "ILIM NUR", 2024 jil – 274 b.
5. Каленов, К. (2021). АГРАР СОҲАДА СУҒУРТА ХИЗМАТЛАРИНИ ЙУЛГА ҚУЙИШНИНГ ЖАҲОН ТАЖРИБАСИДАН ФОЙДАЛАНИШ. *Iqtisodiyot va ta'lim*, (4), 343-347.
6. Tursynbaevich, A. R., Tlegenovich, K. K., & Kairatovich, K. Z. (2023). CHINA URGANISH MARKET AND EXPORT KILINADIGAN VILLAGE

HOUSEHOLD PRODUCTS INSURANCE PRODUCTS. *JOURNAL OF ECONOMY, TOURISM AND SERVICE*, 2(5), 1-7.

7. Каленов, К. Т. (2014). ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ НОВЫХ ИНСТРУМЕНТОВ В ОБЛАСТИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО СТРАХОВАНИЯ. *The Way of Science*, 51.

8. Kalenov, K., & Utemuratova, R. (2024). Information necessary for the distribution of liability between partners in export cargo logistics services insurance the Republic of Uzbekistan. *Modern Science and Research*, 3(1).

9. Tlegenovich, K. K., Istamovich, R. N., & Baxadirovna, U. R. (2024). Modern Trends and Factors of Financial Development of the Agricultural Sector in the Republic of Karakalpakstan, Taking Into Account Agricultural Insurance. *Information Horizons: American Journal of Library and Information Science Innovation (2993-2777)*, 2(1), 97-101.

10. Каленов, К. Т., & Калимбетов, Б. И. (2022). Экономическое развитие аграрного сектора сложно экологических зон: на примере республики Каракалпакстан. In *Экономическое развитие России: точка баланса в мировой экосистеме и инфраструктура будущего* (pp. 123-129).

11. Каленов, К. (2021). Использование мировой практики отключения страховых услуг в аграрной сфере. *Экономика И Образование*, (4), 343-347.

12. Каленов, К. Т. (2021). Тенденции и факторы финансового развития аграрного сектора с учетом агрострахования в республике Каракалпакстан.

13. Kalenov, K. T., Kalbaeva, I. E., & Koblanov, Z. K. (2014). PROSPECTS FOR LIVESTOCK INSURANCE IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN. *The Way of Science*, 16.

14. Каленов, К. Т. АЎЫЛ ХОЖАЛЫҒЫ КӘРХАНАЛАРЫНДА ҚАМСЫЗЛАНДЫРЫҰ ХЫЗМЕТЛЕРИН КЛАССИФИКАЦИЯЛАҰ ТИЙКАРЫНДА ЖОЛҒА ҚОЙЫҰ. МИНИСТЕРСТВО ВЫСШЕГО И СРЕДНЕГО СПЕЦИАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН КАРАКАЛПАКСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ БЕРДАХА, 184.

15. Адильчаев, Р. Т., Каленов, К. Т., & Узатов, Р. М. (2021). ТЕНДЕНЦИИ И ФАКТОРЫ ФИНАНСОВОГО РАЗВИТИЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА С УЧЕТОМ АГРОСТРАХОВАНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ КАРАКАЛПАКСТАН. In *Управление в XXI веке-проблемы и перспективы* (pp. 302-310).
16. Каленов, К., & Юлдашева, А. (2024). ТУРИЗМНИ ДОЙИМИЙ РИВОЖЛАНТИРИШДА ТРАНСПОРТ СОҲАСИНИНГ ИСТИҚБОЛЛАРИ. *PEDAGOGICAL SCIENCES AND TEACHING METHODS*, 3(30), 15-18.
17. Kalenov, K., & Ganieva, E. (2024). Respublikamizda turizm sohasini doyimiy rivojlantirishda transport xizmatini takomillashtirish. *Journal of Science-Innovative Research in Uzbekistan*, 2(2), 333-337.
18. Kalenov, K., & Utemuratova, R. (2023). QISHLOQ XO ‘JALIGI KORXONALARIDA XATARLARINI O ‘ZARO SUG ‘URTALASH JAMIYATLARI TASHKIL ETISH ORQALI SUG ‘URTALASHNING XORIJ TAJRIBASIDAN FOYDALANISH. *Евразийский журнал академических исследований*, 3(3 Part 2), 100-105.